

Szakolezay Lajos

A VILÁG LEGSZEBB MESÉI

TOMOS TÜNDE ILLUSZTRÁCIÓI

Benedek Elek meséit az író írta. Nem a mesemondó, nem az átdolgozó – jóllehet a világirodalom meséit (*Ezeregy éjszaka*, *Grimm testvérek*) írói leleménnyel ő igazította át magyar földre –, hanem a teljes írói fegyverzetben (stílus, képvilág, metafora, stb.) megjelenő alkotó. Egyszerűségét tekintve is hihetetlen gazdagsággal. Könnyű volt neki, mondhatnánk, hiszen a *cimborák* barátja a verstől a tanulmányig, a publicisztikától az elbeszélélig, a szépprózáig minden műfajban otthon volt. (Csak egy érdekesség: a korai Ady-kutatás a Nagyváradi Naplóban megjelent Benedek Elek-cikkeket, mert lényegét láttatván határozottan erős volt a hangjuk, Ady Endre műveinek vélté; a bibliográfiai tévedés később kijavított.)

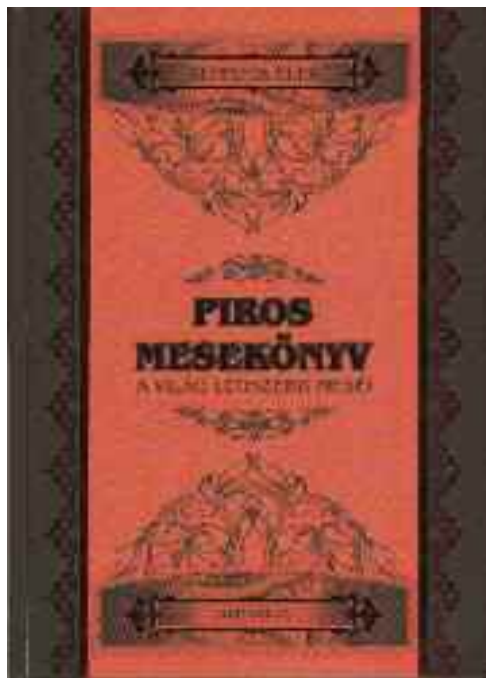
Csak hogy gyermeknek írni – méghozzá oly módon, hogy a felnőtt is kedvét lelje benne – nem is annyira könnyű. Ezért vagyok ama megállapítás híve – gyermekíró nincs, csak író van. Napjainkban, sajnos, kezd megdőlni a tétel (legalább is, ha a könyvkiadás eme műfajbéli ellaposodását nézzük), hiszen nincsen olyan, a tollat jól-rosszul forgató felnőtt, aki ne tudna a lurkóknak – gondolván nekik könnyebb – valamint történetet-mesét írni. A bukás, érthető módon, előbb vagy utóbb bekövetkezik, mert a nyelv „nem hagyja” magát. Nem leírni kell valamit, hanem láthatóvá-élvezhetővé tenni.

Benedek Elek ennek mestere volt. A mesébe rejtett igazságokat, mert valódi alkotó volt, mindig valamivel megfejlte. Ha kellett, fölgyorsul, szinte kozmikus érzést tápláló stílusfutammal – mintha Kisbacon, a szülőföld az égig érne –, ha az írói kedve úgy kívánta, bájos versbetétekkel. (Ennek egyik-másik példája itt is fölfedezhető, lásd az *Eszen* – dán mese –, a német *Jancsika és Juliska*, vagy még inkább az angol *Hüvelyk Tamás* ilyen jellegű futamait.)

A *Piros mesekönyv*, miként alcíme közli, a világ legszebb meséiből válogat. A huszonhárom elbeszélés között a leghosszabb a „kisregény” terjedelmű az *Aladdin és a csudalámpa* (*Az Ezeregyéjéből*) – csupán ezt a mesét színesíti két illusztráció –, s a leg rövidebb a *Négy évszak* (cseh mese), a *Tanuki halála* (japán mese) és az *A világszép legény* (epiruszi görög mese), melyekhez rajzos többlet nem járul. Mesét illusztrálni nem könnyű, hiszen fókusz – a stílusával és meghökkentő fordulataival igencsak izgalmas történet mint nemegyszer ámulat-folyam – valójában nem megjeleníthető. Dinamikája is alig. Ámha az *állókép* kiszakít valamit a betűk összeolvasásával létrejövő lázból – lehet ez egy-egy jellegzetes szereplő (állat, ember), látványként is különleges helyszín (hagymakupolás torony, kastély, stb.), vagy némely, a történésre jellemző, szürreálisba emelkedő pillanat –, a hangulati varázs nagymértékben segíti a befogadói élvezetet.

A Négyfaluban élő képzőművész, Tomos Tünde álommal kacérkodó harlekini világa attól megejtő – a művész a brassói Arlechino bábszínház díszlet- és bábtervezőjeként is működik –, hogy csodakertet épít a valóság fölé. Emlékezésrétegekkel, fantázia futammal. Szemléletében a tárgyi világ, embereivel, találkozásával, szinte csillagképpé emelkedik. Az organikus lét nyújtózkodik ég-magasságba. Költői piktúra ez, sajátos személyiségjegyekkel, érzelemfutammal.

Nem véletlenül írta Vetró B. Sebestyén András grafikus, aki a művész pár évvel ezelőtti kovásznai tárlatát is méltatta, hogy „*Tünde nagyméretű akril képein szereplő vizuális metaforái példátlanok a Barcaság művészetében. Ezeken már feltűnik jellegzetes komplexitása, montázsszerűen szétszórót motívumai jelzik, hogy a művész álmainak belső teréről van szó.*”

A mesekönyv borítólapja

Bésir és Nészir

Mérthöl

A galamb

Akár az *Éva* (akril-vászon) maszkos világát nézem, akár a *Tél* vagy a *Nyár* (mindkettő akril-préselt lemez) fej-formából kinövő lubickoló tengerét, illetve az arcbontó játékban megvalósuló madár-pillanatokat, a szürrealitásra érzékeny lélek kivételését látom. Még a szerkezetet sem kell megbillenteni, hogy kitessék eme fantázia-világ elemi erejű sugárzása. Benne a részegységek – hatásos meseelemek – robbannak.

Ha csupán ennyi előzményét vázolom – Istenem, de még mennyi van! – a Benedek Elek-illusztrációknak, már érzékelnem az akvarellék *lebegő* világát. A síkfelületeken is térfoglaló gesztus különösségét. Nem a *Bésir és Nészir* (tatár mese) távolra tekintő és szembenéző férfi- és nő-kettősére, s nem is a *Mérthöl* (izlandi mese) egymás kezét fogó statikus leány-alakjaira gondolok, hanem olyan, szinte önmagukban is megálló kompozíciókra, mint az *A galamb* (albán mese) fura nézőpontból ábrázolt szerelmes párja: a szemből ábrázolt a királykisasszony és fönről zuhanó állat-ember férfi.

Szó se róla, a torzításoknak – itt a királykisasszony koronájának, másutt a groteszk *Hüvelyk Tamás* (angol mese) szúrós szemű, glóbusz fejű ítélkezőjének – éppúgy megvan a bája, mint a meseelemekhez igazodó grafikák fölnagyított, csaknem tért habzsoló alakjainak (az *A sárga madár* – svéd mese – ember-állat hármásának/négyesének vagy *Az ostoba Jemelja* – orosz mese – irrealissá növő kályhájának-kemencéjének).

A kötet legszebb s egyúttal leghosszabb meséje, az *Aladdin és a csudalámpa* – amelynek *Ezeregyéjszaka*-átírásában, újraköltésében Benedek Elek remekelt – két illusztrációt kapott. Az elsőt a két figura, a gonosz varázsló és a sok próbán keresztülmenő s minden próbát kiálló címszereplő-főhős közötti ábrázolásbeli kontraszt az érdekes. Evvel ellentétben a másodikon a keleties városrész épületei (mecset, stb.) fölé növő szerelmes fiatalok, Aladdin és Badruldur hercegű kettősének rajza inkább hagyomány közeli, tetszetősebb megjelenítés.

A halász és a gonosz szellem című, az *Ezeregyéjszaka*-ból származó mese a kicsi *nagyot* és a nagy *kicsit*

Hüvelyk Tamás

Az ostoba Jemelja

A levegőben lógó aranykastély

A királyfi és a sárkány

állítja szembe egymással – az utóbbit a kék felhőből kinövő fülbevalós arc formálásával –, mintha a Holddá növekvő csónak ellentétezné (ellentézi is) az amorf figura támadó jelenlétét.

A gonosz banya pedig olyan súllyal telepszik rá az édes mézeskalács-házra (pöttyös fejkendője több mint riasztó!), hogy statikus tonnája egyúttal a gyermekiút és gyermeklányt fenyegető halál

szimbóluma (*Jancsi és Juliska* – német mese). Tomos Tünde vízfestményei a szép kivitelű, Matei László által tervezett könyv ékei. Hangulatuk van, megjelenítő erejük van. Képpé fogalmazott meseigazságok.

(Benedek Elek: *Piros mesekönyv*. Kolozsvár, 2014. Kriterion Könyvkiadó)

Aladdin és a csodalámpa

A halász és a gonosz szellem

Jancsi és Juliska